

МІЖМОВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У СВІТЛІ ТЕОРІЇ
ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Автор статті надає цілісну інтерпретацію поняття трансформації, виокремлює його різновиди, досліджує причини функціонування цього феномену в перекладі через встановлення відмінності мовних форм, взаємодію концептуального та комунікативного значення мовних структур у процесі їх актуалізації. На матеріалі англійських текстів та їх перекладів російською та українською виокремлено прийоми та стратегії перекладу, спрямовані на збереження комунікативної значущості тексту оригіналу.

Ключові слова: *перекладацькі трансформації, фонетичні засоби виразності, генералізація, конкретизація, цілісне перетворення.*

Автор статьи дает целостную интерпретацию понятия трансформации, выделяет его разновидности, исследует причины функционирования этого феномена в переводе путем установления различия языковых форм, взаимодействие концептуального и коммуникативного значения языковых структур в процессе их актуализации. На материале англоязычных текстов и их переводов на русский и украинский выделены приемы и стратегии перевода, направленные на сохранение коммуникативной значимости текста оригинала.

Ключевые слова: *переводческие трансформации, фонетические средства выразительности, генерализация, конкретизация, целостное преобразование.*

The author of the article gives an integral interpretation of the concept “transformation”, distinguishes its varieties as well as investigates the reasons of functioning in translation through the establishment of difference in language forms, correlation of conceptual and communicative value of linguistic structures in the process of their actualization. On the material of English-language texts and their Russian and Ukrainian translations receptions and strategies of translation aimed at highlighting communicative value of the original text are identified.

Keywords: translation transformations, phonetic means of expressiveness, generalisation, specification, integral transformation.

Постановка проблеми. Відтворення цілісності художнього тексту в іншомовному дискурсі виступає надзавданням, що вимагає від перекладача критичної інтерпретації оригіналу, що передбачає не тільки віддзеркалення діалектичного взаємозв'язку змісту і форми художнього твору, а й забезпечення обґрунтованості та коректності подальших етапів його діяльності.

У контексті окресленої тенденції увагу науковців привернула велика кількість питань, серед яких важливе місце займає проблема перекладу художнього тексту. Сучасні напрацювання в англо-українському перекладознавстві сконцентровані, переважно, на вивченні ідиостилю лексико-фразеологічних проблем відтворення художнього тексту (Р. Зорівчак, В. Карабан, С. Ковганюк), поетики (В. Коптілов, М. Новікова, М. Дудченко, О. Павленко), сенсорики (А. Пермінова, О. Грабовецька та інші).

Реалізуються ці дослідження як поодинокими фахівцями, так і провідними перекладознавчими школами – Київською (Київський національний університет імені Т.Г. Шевченка, Київський лінгвістичний університет та ін.), Львівською (Львівський державний університет ім.

І. Франка) та новими школами, що сформувалися в Україні, починаючи з вікопомної міжнародної конференції «Переклад на межі ХХІ століття: історія, теорія, методологія» (Київ, 1997), яка стала тепер уже історією.

Однак, попри ряд досліджень проблема міжмовних перетворень в художньому перекладі з метою отримання оптимальних перекладацьких рішень залишається до кінця невизначеною. Таким чином, **актуальність** визначеного питання зумовила напрям даного дослідження та його основну **мету**, а саме: дослідити засоби виразності художнього тексту та можливі прийоми застосування перекладацьких трансформацій на фонетичному рівні.

Серед категорій, пов'язаних з фонетичними проявами мовлення, В. Ковальов виокремлює емпатичний наголос, логічний наголос, словесний наголос, явища мелодики та паузації, звуконаслідування, анатомо-фізіологічні та ситуативні недоліки мовлення.

Емпатичний наголос здійснюється шляхом подовженої вимови голосного або приголосного звука, з метою емоційного забарвлення слова, що у писемному мовленні передається дефісом або іншим, відмінним від загального шрифтом.

Це-льй год! – вдруг сказала Наташа, только теперь поняв, что свадьба отсрочена на год. – Да отчего же год? Отчего же год? [4, с. 473].

В англійському варіанті зазначене висловлювання перекладається майже без змін: емоційний колорит мовлення відтворено за рахунок повторення слів, використання окличних та питальних речень, які присутні в тексті першоджерела.

A whole year! Natasha repeated suddenly, only now realizing that the marriage was to be postponed for a year. But why a year? Why a year?

Some thought it would be good to kill the families of boys that told the secrets.

Логічний наголос найчастіше зустрічається у художніх текстах і спрямований на визначення комунікативного смислу висловлювання. Використання логічного наголосу завжди пов'язане з особливою експресією.

Як бачимо, в українському перекладі для передачі логічного наголосу використовується займенник «всю»: *Дехто думав, що не завадило б винищувати всю рідню тих хлопців, які виказуватимуть таємниці нашої ватаги* [4, с. 200].

Словесний наголос може бути окреслений знаком акценту у художніх текстах і позначати випадки як літературної, так і нелітературної вимови.

— *Ругай, на пазанку! – кидая отрезанную лапку с налипшей землей. – Заслужил, чистое дело марш!* [4, с. 499].

У перекладі, як бачимо, відображено саме комунікативний зміст зазначеного висловлювання:

— *Rugay, here a pad for you! 'he said throwing down the hare's muddy pad. 'You 've deserved it ,that's it, come on!'* [6, с. 552].

Мелодика та паузація, як було зазначено вище, є одним із чинників відтворення експресій як прозаїчного, так і поетичного художнього мовлення, оскільки саме інтонаційно-мелодійна сторона мовлення як один із її фонетичних засобів має безпосереднє відношення до предмету повідомлення. Проте відтворення ритмомелодики у прозі призводить до певних труднощів під час перекладу. Інколи, з метою їх уникнення, перекладач використовує розрив слів на частини паузами:

Мне кажется, что ты не можешь любить меня, что я так дурна... и всегда... а теперь... в этом по... [4, с. 542].

У перекладі збережено пунктуацію висловлювання оригіналу, при цьому зміст обірваного слова, використаного перекладачем, має бути

розкритий тільки через знання контексту, для чого перекладач вживає відповідний еквівалент (*no... – cond.../ положение – condition*):

It seems to me that you can't love me, that I am so plain...always...and now...in this cond... [6, с.127].

Використання звуконаслідування у художньому тексті підсилює його реалістичність, що відкриває можливості для читача не тільки уявити, але й почути та осмислити події, які окреслені у тексті:

*Эти дымы выстрелов и, странно сказать, звуки их производили главную красоту зрелища. **Пуфф!** – и вдруг виднелся круглый, плотный, играющий лиловым, серым и молочно-белым цветами, дым и **бумм!** – раздавался через секунду звук этого дыма. «**Пуф-пуф!**» - поднимались два дыма, толкаясь и сливаясь; и «**бум-бум!**» - подтверждали звуки то, что видел глаз* [4, с. 187].

В перекладі звуконаслідування у даному фрагменті тексту поєднуються прийоми транслітерації та калькування:

*These puffs of smoke and (strange to say) the sound of the firing produced the chief beauty of spectacle. **"Puff!"** – suddenly a round compact cloud of smoke was seen merging from violet into grey and milky-white and **"boom!"** came the report a second later. **"Puff! Puff!"** – and two clouds arose pushing one another and blending together and **"boom, boom!"** came the sounds confirming what the eye had seen* [6, с. 873].

Результати й перспективи дослідження. Аналіз наведених прикладів дозволяє акцентувати, що у відборі прийомів перекладу тих чи інших фонетичних засобів виразності перекладачеві слід керуватись тим, наскільки текст перекладу зможе відтворити авторський задум першоджерела та його комунікативну значущість.

Список використаної літератури

1. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода. Проблемы переводоведения в освещении зарубежных учёных / В. Н. Комиссаров. – М. : ЧеРо, 1999. – 136 с.
2. Павленко О. Г. Аспект міжмовної трансформації в художньому перекладі [Електронний ресурс] / О. Г. Павленко // Режим доступу: <http://info-library.com.ua/books-text-10760.html>. (Дата звернення: 02. 02. 2014р.).
3. Селінджер Дж. Д. Над прірвою в житті / Дж. Д. Селінджер; пер. з англ. – К. : Молодь, 1984. – 272 с.
4. Сэлинджер Дж. Д. Над пропастью во ржи / Дж. Д. Сэлинджер; пер. с англ. – М. : АСТ, 2000. – 333 с.
5. Salinger J.D. The Catcher in the Rye / J.D. Salinger. – СПб. : Антология, Каро, 2006. – 288 с.